

Het belang van corporate governance voor de KMO

Academische zitting, 17 april 2004

Toespraak uittredend voorzitter Johan DE LEENHEER

Traditiegetrouw nodigde de uittredend voorzitter Johan DE LEENHEER de aanwezigen op het academisch gedeelte van de algemene ledenvergadering uit om samen met hem even stil te staan bij enkele belangrijke maatschappelijke tenden-

Geachte confraters,
Beste stagiairs,

Ik ben erg verheugd u opnieuw talrijk te kunnen ontmoeten op deze algemene vergadering.

Traditiegetrouw wil ik graag samen met u hierna enkele belangrijke maatschappelijke tendensen nader analyseren.

Ongetwijfeld staan arbeid, kapitaal en, in voorkomend geval, grondstoffen nog steeds centraal in het hedendaagse ondernemerschap. Deze productiefactoren zijn immers de voornaamste determinanten voor een bloeiende ondernemingsactiviteit. Toch moet hier sedert de 19de eeuw nog een belangrijke dimensie aan worden toegevoegd. Omstreeks de 19de eeuw werd immers de mogelijkheid geschapen om aan het ondernemingsgebeuren deel te nemen door gebruik te maken van de rechtspersoonstechniek.

Kapitaalkrachtige ondernemers kunnen er zich toe beperken een bepaald kapitaal in te brengen in een vennootschap, die dan als drager van rechten en plichten zou 'existeren' in het handelsverkeer. Aangezien de rechtspersoon als dusdanig niet kan optreden in het rechtsverkeer, moet hiertoe beroep worden gedaan op fysieke personen die deze laatste vertegenwoordigen. Deze bevoegdheid wordt toegekend aan een bestuursorgaan dat in naam en voor rekening van de rechtspersoon beslissingen neemt en rechtshandelingen stelt. Het spreekt voor zich dat deze nieuwsoortige techniek een scheiding teweeg bracht tussen enerzijds het aandeelhouderschap en anderzijds de controle – met name het bestuur – over de onderneming. De eigenaars of aandeelhouders van de rechtspersoon werden bovendien niet altijd betrokken bij het bestuur van deze onderneming. Het normale pendant hiervan is dan ook dat vanuit het aandeelhouderschap de verwachting ontstaat dat de bestuurders en het management hun investeringen zouden koesteren en hen nauwgezet zouden rapporteren over de financiële resultaten van hun ondernemingsactiviteiten. Deze wisselwerking tussen de aandeelhouders en de raad van bestuur vormt dan ook de basis voor de corporate governance problematiek die de laatste jaren steeds domineranter aanwezig is.

Vandaag de dag wordt de corporate governance vereiste door velen in de mond genomen als een noodzaak – een *conditio sine qua non* – voor een bloeiende ondernemingsactiviteit. Corporate governance staat voor het ontdekken van structuren en processen die er allen toe strekken een onderneming te besturen en te controleren en die voortvloeien uit de wisselwerking tussen de eigenaars, de raad van bestuur en het management. Dat hierbij niet alleen rekening moet worden gehouden met de belangen van de aandeelhouders, maar ook met deze van andere 'stakeholders' – nl. schuldeisers, leveranciers, werknemers, enz. – moet niet nader worden toegelicht.

Deze vaststelling heeft het Instituut van de Accountants en de Belastingconsulenten ertoe aangezet om, in samenwerking met de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat en de Unie van zelfstandige ondernemers, een brochure uit te brengen die nadere toelichting verschaft bij de verplichtingen die de Wet van 2 augustus 2002, de zogenaamde corporate governance wet, heeft ingevoerd. Niet alleen wordt in deze brochure stilgestaan bij het belang van corporate governance voor de KMO; ook worden een aantal aanbevelingen geformuleerd die een behoorlijk bestuur in de hand kunnen werken. Maar bovenal strekt deze brochure ertoe de accountant en de belasting-

consulent te sensibiliseren voor de corporate governance problematiek. Het hoeft immers geen betoog dat inzake het corporate governance gebeuren een belangrijke taak is weggelegd voor deze beroepsbeoefenaars. Binnen het KMO-landschap treden zij op als eerste adviseurs van ondernemingen en staan zij derhalve heel dicht bij het bestuur en vaak ook bij de aandeelhouders van deze economische entiteiten. Het moet dan ook worden benadrukt dat zij, naast hun taak als boekhoudkundig, fiscaal en juridisch raadgever, het best geplaatst zijn om deze ondernemingen te wijzen op het belang van corporate governance en de implementatie ervan binnen de geëigende bedrijfscultuur. Men kan immers niet voorbijgaan aan het feit dat ook KMO's behoefte hebben aan 'vertrouwen' vanwege alle bij de onderneming betrokken partijen. Dit niet alleen met het oog op een mogelijke groei of ontwikkeling, maar ook met het oog op het loutere voortbestaan van de onderneming.

Uiteraard zullen de corporate governance verplichtingen zich op verschillende manieren vertalen naargelang de aard of de omvang van de onderneming. Grote en vooral beursgenoteerde ondernemingen zullen vaak op zoek gaan naar systemen die ertoe strekken investeerders en het beleggerspubliek opnieuw vertrouwen in te boezemen. Het verstrekken van voldoende en degelijke informatie aan de aandeelhouders en derden, evenals de rol van onafhankelijke bestuurders en audit-, benoemings- en vergoedingscomités staan hier centraal.

KMO's zullen daarentegen ijveren voor technieken die hun werking en verdere ontwikkeling kunnen bevorderen. Ook hier zal de rol van de onafhankelijke bestuurder toonaangevend zijn.

Familiebedrijven tenslotte worden vaak geteisterd door de opvolgingsproblematiek en de eventuele onze-

kerheid die hiermee gepaard gaat, evenals door de impact van de familie op het ondernemingsgebeuren. Eventueel kan een familiecharter op dit vlak een oplossing bieden.

Hoewel elke van deze types van ondernemingen eigen accenten heeft, zijn de basisprincipes in al deze entiteiten dezelfde, nl. het streven naar transparantie en naar het perfecte evenwicht tussen de belangen van alle bij de onderneming betrokken actoren.

Dat de corporate governance gedachte ondanks de vele al dan niet wetgevende initiatieven nog bijzonder actueel is, blijkt uit de veelheid van corporate governance codes die momenteel voorhanden zijn, en de talrijke werkgroepen die momenteel op dit vlak actief zijn. Er kan hierbij worden verwezen naar de recent opgerichte Commissie 'Corporate Governance', die tot opdracht heeft onder voorzitterschap van Graaf Maurice Lippens tegen eind 2004 een referentiecode inzake deugdelijk ondernemingsbestuur uit te werken. Hoewel veel van deze codes en werkgroepen zich vooral focussen op beursgenoteerde ondernemingen, moet toch worden benadrukt dat de hier geformuleerde principes vaak ook kunnen worden getransponeerd op KMO's. Van Europese zijde kwam de Europese Commissie tot de bevinding dat het niet opportuun zou zijn een Europese corporate governance code uit te werken. De grootste verschillen tussen de lidstaten betreffen immers het vennootschapsrecht en de effectenregeling, en niet de corporate governance codes die, aldus het onderzoek van de Europese Commissie, een grote mate van overeenstemming vertonen. Bovendien wordt het bestaan van verschillende codes in de Europese Unie over het algemeen door emittenten niet als een probleem ervaren, aangezien veel emittenten voornamelijk actief zijn op de binnenlandse markt. Zijn ze

toch actief op verschillende markten, dan worden ze met vergelijkbare codes geconfronteerd. Een Europese corporate governance code zou tenslotte niet bijdragen tot de verbetering van corporate governance in de Europese Unie, omdat een dergelijke code veel verschillende opties zou moeten toestaan of zich tot abstracte beginselen zou moeten beperken.

Toch beschouwt Europa het als haar opdracht om actief deel te nemen aan het corporate governance debat door een aantal specifieke regels en beginselen op Europees niveau vast te leggen, en door de verschillende corporate governance codes tot op zekere hoogte te coördineren om te komen tot een grotere convergentie en de uitwisseling van de beste praktijk te bevorderen. Dit laatste via de oprichting van een Europees corporate governance forum, dat zal opereren onder het voorzitterschap van de Europese Commissie.

Zo kondigde de Europese Commissie aan op korte termijn een richtlijn uit te werken die beursgenoteerde ondernemingen ertoe verplicht een betere informatieverstrekking te verschaffen over corporate governance. Dit door bij hun jaarverslagen en jaarrekeningen een coherente en beschrijvende verklaring te voegen van hun corporate governance structuur en hun corporate governance praktijken. Een maatregel die overigens ook niet-beursgenoteerde ondernemingen kan inspireren, aangezien zij in aanzienlijke mate zal bijdragen tot een bewustwordingsproces in hoofde van het bestuur. Het is maar door op te sommen wat men doet, dat men zich realiseert wat men niet doet. Zeker voor KMO's kan een dergelijke maatregel bevorderend werken.

Eveneens mag de rol van de onafhankelijke bestuurder niet uit het corporate governance debat worden geweerd. Hoewel de Belgische corporate governance wet

ingeval van belangenconflicten voor beursgenoteerde ondernemingen voorziet in de verplichte benoeming van onafhankelijke bestuurders, moet op dit vlak nadere verfijning worden aangebracht. Meer bepaald zal de Europese Commissie op korte termijn via een aanbeveling bijzondere aandacht besteden aan het invoeren van minimumnormen ter bepaling van de onafhankelijkheidsvereiste, evenals aan het aantal mandaten dat tegelijkertijd mag worden uitgeoefend door onafhankelijke bestuurders. Hoewel dit initiatief zich ook hier beperkt tot beursgenoteerde ondernemingen, moet erop worden gewezen dat de aanstelling van één of meerdere onafhankelijke bestuurders zeer bevorderlijk kan werken in KMO's of familiebedrijven, waar het bestuur vaak in handen wordt gelegd van de aandeelhouders of familieleden, zonder dat hierbij wordt nagegaan of deze over de nodige bekwaamheid, ervaring en deskundigheid beschikken.

Een andere belangrijke ambitie van de Europese Commissie – die overigens ook in België reeds het voorwerp heeft uitgemaakt van een aantal wetgevende initiatieven – is het voornemen om via een aanbeveling op korte termijn aan beursgenoteerde ondernemingen de verplichting op te leggen informatie te verstrekken in de jaarrekening over het beloningsbeleid van bestuurders en gedetailleerde informatie te verstrekken over de salarissen van individuele bestuurders. Hieraan zal de verplichting worden gekoppeld om het toekennen van aandelen- en aandelenoptieplannen aan bestuurders voorafgaandelijk ter goedkeuring voor te leggen aan de algemene vergadering.

Ook deze verplichting kan belangrijk zijn voor niet-beursgenoteerde ondernemingen. Naarmate deze zich verder ontwikkelen zal de behoefte aan externe financiering immers toenemen. Toekomstige investeerders zullen maar al te

graag geïnformeerd zijn over het beloningsbeleid van de bestuurders.

Vergeeten we bij dit alles niet dat een behoorlijke financiële rapportering en transparantie integrerend deel uitmaken van het corporate governance gebeuren. In dit verband kan worden vermeld dat de Europese Commissie op 29 september 2003 alle bestaande IAS-standaarden, met uitzondering van IAS 32 en 39, heeft goedgekeurd. Ik hoop er u in dit verband wellicht niet aan te herinneren dat alle beursgenoteerde ondernemingen voor elk boekjaar dat begint op of na 1 januari 2005 hun geconsolideerde jaarrekening zullen moeten opstellen overeenkomstig IAS/IFRS. Toch zou ik willen stellen dat zelfs de meest vernuftige en betrouwbare boekhoudregels of standaarden niet opgewassen zijn tegen stoutmoedige gedragingen, erop gericht om een vertekend beeld af te leveren van de financiële toestand van ondernemingen. Welk wetgevend kader ook zou worden ontwikkeld, boekhouden en financiële rapportering impliceren in de eerste plaats een houding: een houding van de economische beroepsbeoefenaars, maar ook van het management van de ondernemingen die tot een dergelijke verslaggeving zijn gehouden.

Het is van primordiaal belang dat deze partijen zich ten volle bewust zijn van het vertrouwen – niet alleen maatschappelijk, maar ook economisch – dat uitgaat en moet uitgaan van een degelijke en betrouwbare financiële rapportering. Het Instituut beschouwt het dan ook als één van zijn belangrijkste opdrachten om een dergelijke attitude aan te moedigen onder de leden.

Zoals ik reeds hoger heb vermeld, is er voor de accountant en de belastingconsulent een belangrijke taak weggelegd in het kader van het corporate governance gebeuren. Deze beroepsbeoefenaars zijn

immers als eerste adviseurs van ondernemingen het best geplaatst om ondernemingen te wijzen op hun corporate governance verplichtingen. Bovendien worden deze beroepsbeoefenaars omgeven door strenge wettelijke vereisten inzake bekwaamheid, vorming en deontologie, zodat zij de nodige waarborgen kunnen leveren met het oog op een kwalitatieve dienstverlening. Het Instituut acht het dan ook absoluut onwenselijk dat bepaalde zogenaamd nieuwe beroepsbeoefenaars uit de 'economische sector' – weze het nu consultants, interne auditoren of forensische auditoren – een specifieke titelbescherming zouden kunnen bekomen, terwijl deze reeds voldoende waarborgen genieten op grond van hun hoedanigheid van accountant. De titel van 'accountant' (intern of extern) is immers voldoende ruim om alle maatschappelijke garanties inzake vorming en deontologie te verstrekken. Bovendien staan de disciplines inzake interne audit en fraudeonderzoek ingeschreven in artikel 34 van de Wet van 22 april 1999 en worden ook de stagiairs in deze disciplines gevormd. Een specifieke titelbescherming zou er bovendien toe kunnen leiden dat de beroepsbeoefenaar bij het uitvoeren van één en dezelfde opdracht aan twee (verschillende) deontologieën is onderworpen, hetgeen allerminst bijdraagt tot het efficiënt uitvoeren van zijn opdracht.

Het IAB beklemtoont dan ook dat nieuwe titelbeschermingen of nieuwe instituten niet bijdragen tot de noodzakelijke transparantie in de sector van de economische beroepen, doch het tegenovergestelde effect sorteren. Bovendien zouden ze absoluut geen enkele toegevoegde waarde bieden op het vlak van kwaliteit en deontologie en dit noch naar de economische en gerechtelijke wereld, noch naar het maatschappelijk bestel toe, aangezien deze disciplines reeds bij (andere) wetgeving (op de accountants) zijn geregeld.¶